

Д.Қонаев атындағы жалпы білім беретін орта мектеп-гимназиясы

Ерекше білім беруді қажет ететін білім алушыларды психологиялық қолдау

2023-2024 оқу жылы

Инклюзивті білім беру — бұл барлық оқушыларға, оның ішінде ерекше білім беруді қажет ететін балаларға да, білім алу мүмкіндіктерін тең дәрежеде қамтамасыз ету. Қазақстан Республикасының заңнамасы бұл бағытты белсенді түрде қолдайды. Инклюзивті білім беру бойынша негізгі ережелерді қамтитын заңдар мен нормативтік актілер келесі талаптарды көздейді:

1. Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңы (2007) – бұл заң елімізде білім беру жүйесінің негізгі принциптерін бекітеді. Мұнда инклюзивті білім беру идеологиясы, әрбір оқушының тең білім алу құқығы және ерекше қажеттіліктері бар балаларды оқыту мәселелері қарастырылады.

2. Қазақстан Республикасының «Арнайы әлеуметтік қызметтер туралы» Заңы (2006) – бұл заңда ерекше білім беруді қажет ететін балаларға қолдау көрсету үшін арнайы қызметтер көрсетуді реттейтін ережелер қарастырылған.

3. Қазақстан Республикасының Конституциясы (1995) – елдің негізгі заңы, онда білім алу, теңдік пен әділдік принциптері айқын көрсетілген. Осыған сәйкес, ерекше қажеттіліктері бар балаларға білім беру үшін тең мүмкіндіктер мен жағдайлар қамтамасыз етілуі керек.

4. Мемлекеттік бағдарламалар – инклюзивті білім беруді дамытуға бағытталған бірнеше бағдарламалар жүзеге асырылуда, мысалы, «100 нақты қадам» ұлттық жоспары аясында, сондай-ақ «Дамыған елдердің тәжірибесіне сүйене отырып, инклюзивті білім беру жүйесін нығайту» бағытында түрлі жобалар іске асырылуда.

Мектебімізде Инклюзивті білім беру процесін жүзеге асыру үшін түрлі қолдау қызметтері ұйымдастырылған:

- Арнайы педагогтар мен психологтар – олар оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, білім беру процесіне көмектеседі.
- Медициналық қызметтер – денсаулығының ерекшеліктеріне байланысты оқушыларға денсаулық сақтау саласынан көмек көрсетіледі.
- Жеке оқу жоспары мен бағдарламалар – әрбір ерекше оқушының қажеттілігіне байланысты арнайы бағдарламалар әзірленеді.
- Оқытушыларды даярлау – мұғалімдер мен білім беру мекемелері инклюзивті білім беру принциптері бойынша арнайы даярлықтан өтеді.

Осылайша, Қазақстан Республикасының заңнамасы инклюзивті білім берудің негіздерін қалыптастырады және ерекше қажеттіліктері бар

оқушыларды толыққанды оқытуға бағытталған жүйелі қолдау қызметтерін қамтамасыз етіп отыр.

Инклюзивті оқыту — бұл барлық балаларға, оның ішінде ерекше білім қажеттіліктері бар балаларға да, білім алуға тең мүмкіндіктер жасау процесі. Мұндай оқыту моделінде психологиялық қолдау маңызды рөл атқарады, себебі балалардың әртүрлі қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып, олардың психоэмоционалдық жай-күйі мен әлеуметтік бейімделуі ерекше назар аударуды қажет етеді.

- ✓ Эмоционалдық қолдау: Инклюзивті оқытуға қатысатын балалар жиі өздерін әлеуметтік оқшауланған немесе төмен бағаланған сезінуі мүмкін. Психологтың міндеті — балаларға өздеріне деген сенімділікті арттыруға көмектесу, эмоциялық тұрақтылықты қалыптастыру және өз күштерін дұрыс бағалауға мүмкіндік беру. Бұл мақсатта психологиялық тренингтер, өзін-өзі тану және өз-өзін бағалау дағдыларын дамыту жұмыстары ұйымдастырылуы мүмкін.
- ✓ Әлеуметтік бейімделу: Қоғамға бейімделу — инклюзивті оқытудағы маңызды мәселе. Мұнда балалар арасында тең қарым-қатынас орнату, қарым-қатынас дағдыларын дамыту, түрлі мәдени және әлеуметтік ерекшеліктерді қабылдауға үйрету, сондай-ақ өзара көмек көрсету атмосферасын қалыптастыру психологиялық көмек көрсету жолдары ретінде жүзеге асады.
- ✓ Стресс пен алаңдаушылықты жеңу: Ерекше білім қажеттіліктері бар балалар үшін мектепке бейімделу немесе оқуда қиындықтарды жеңу стресс тудыруы мүмкін. Психологтар осы балалармен жұмыс істей отырып, олардың алаңдаушылық деңгейін төмендету, стрессті басқару техникаларын үйрету, әрі тұлғалық дағдыларды дамыту арқылы психологиялық қолдау көрсетуі керек.
- ✓ Отбасымен жұмыс: Инклюзивті оқытудағы балалардың психологиялық қолдауы көбінесе отбасы мүшелерінің қолдауына байланысты. Психолог ата-аналармен жұмыс істеп, олардың балаларды қолдауға, түсіністікпен қарауға және үйде қолайлы орта жасауға қатысты кеңес беруі керек. Бұл балалардың оқу процесінде көбірек қолдау табуына және өздерін сенімді сезінуіне көмектеседі.
- ✓ Оқытушыға көмек: Психолог мұғалімдермен тығыз жұмыс істеп, оқушылардың психологиялық ерекшеліктерін түсінуге және әр баланың жеке қажеттіліктеріне сай оқыту әдістерін таңдауға көмектеседі. Сонымен қатар, мұғалімдерге балалармен қарым-қатынас кезінде психологиялық қолдау көрсету, оқушының эмоционалдық жай-күйін дұрыс бағалау маңызды.
- ✓ Индивидуалды психологиялық кеңес: Әр оқушының жеке ерекшеліктеріне негізделген психологиялық кеңес беру де маңызды.

Бұл балалардың жеке қиындықтарын шешуге, олардың әлеуетін дамытуға және оқу процесін жеңілдетуге мүмкіндік береді.

Инклюзивті оқытуда психологиялық қолдау барлық қатысушылардың — оқушылардың, мұғалімдердің және ата-аналардың — өзара үйлесімді және қолайлы ортада жұмыс істеуіне ықпал етеді.

Мектебіміздің базасында «Жалпы білім беретін мектептердегі ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларды түзету - дамыту жұмысы негізінде педагог мамандардың бірлескен жұмысының тиімділігі» тақырыбында қалалық семинар-практикум өтті. Қалалық семинар-практикум мақсаты – ерекше білім алу қажеттілігі бар баланы және оның отбасын жалпы білім беру ортасына енгізуді реттейтін үдерісті сапалы түрде басқара отырып, бұл бағыттағы алғашқы қадам білім беру үдерісінің барлық педагог кадрларын сапалы білім беру мен озық тәжірибе алмасу арқылы білімді шыңдау, әлеуметтік жағдайға дайындау, педагог мамандардың бірлескен жұмысының тиімділігін көрсету. Осы семинар барысында «Психологиялық зерттеу және түзету-дамыту жұмыстарының түрлері» тақырыбында практикалық әдіс – тәсілдері ұсынылды.

Инклюзивті оқыту бойынша жыл сайын өсім байқалады.

№	Оқу жылы	«Ерекше» білім беруді қажет ететін оқушылар саны
1	2023-2024	56 оқушы

Инклюзивті білім беру жүйесінде сынып жетекші, пән мұғалімдері және мектеп психологиялық қызметі арасындағы бірлескен жұмыс өте маңызды. Бұл үдеріс білім алушылардың әртүрлі қажеттіліктеріне сәйкес келетін қолайлы білім беру жағдайларын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Мектеп психологы әр оқушының психоэмоционалдық жағдайын бағалап, жеке даму жоспарын құруға көмектеседі, ал пән мұғалімдері оқу процесін әр оқушының мүмкіндіктеріне қарай бейімдейді. Сынып жетекші оқушылармен тікелей жұмыс істеп, олардың әлеуметтік-эмоционалдық дамуын бақылап, қажет болған жағдайда ата-аналармен байланыс орнатады. Осы үш тараптың тығыз ынтымақтастығы инклюзивті білім беру сапасын арттыруға және әрбір оқушының өз потенциалын жүзеге асыруына мүмкіндік береді.

Инклюзивті оқыту бойынша оқушылардың мүмкіндіктерін жан-жақты зерттеу — бұл олардың жеке ерекшеліктерін, қабілеттерін және қажеттіліктерін түсіну мен бағалауды қамтитын кешенді процесс. Мұнда бірнеше негізгі бағыттар назарға алынады:

1. Психологиялық зерттеу: Оқушының эмоционалдық жағдайы, танымдық қабілеттері, әлеуметтік дағдылары мен психоәлеуметтік ерекшеліктері бағаланады. Бұл үшін мектеп психологы арнайы тесттер мен

әдістемелерді қолдана отырып, оқушының тұлғалық және психологиялық ерекшеліктерін анықтайды.

2. Медициналық және физиологиялық зерттеу: Егер оқушының физикалық немесе денсаулық жағдайына байланысты қиындықтар болса, онда дәрігерлер мен арнайы мамандар оның жағдайын зерттейді. Бұл зерттеулер оқушының физикалық даму деңгейін және денсаулығының білім алуға әсерін түсінуге көмектеседі.

3. Білім алу деңгейін бағалау: Мұғалімдер оқушының оқу қабілеттерін және оқу бағдарламасына қаншалықты бейімделгенін бағалайды. Бұл үшін әртүрлі диагностикалық тесттер, тапсырмалар мен бақылау әдістері қолданылады.

4. Әлеуметтік бейімделу және қарым-қатынас дағдылары: Оқушының құрдастарымен қарым-қатынас жасау қабілеті, топтық жұмыстарға қатысуы және әлеуметтік дағдылары зерттеледі. Бұл аспект оқушының әлеуметтік ортада қалай өзін ұстайтынын, өз пікірін қалай жеткізетінін және басқалармен ынтымақтасуды қаншалықты меңгергенін анықтайды.

5. Отбасы мен мектеп арасындағы байланыс: Ата-аналар мен мұғалімдер арасындағы өзара түсіністік, ата-аналардың балаларының жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктері туралы ақпарат беруі маңызды. Отбасылық жағдай да оқушының оқуына және әлеуметтік дамуына әсер етеді, сондықтан ата-аналармен жиі байланыс орнату қажеттілігі туындайды.

Осы зерттеулердің нәтижелері инклюзивті оқыту барысында оқушыға жеке көзқарас пен арнайы әдіс-тәсілдер қолдануға мүмкіндік береді, оның дамуына қажетті барлық жағдайды жасауға көмектеседі.

«Инклюзивті оқыту» бойынша «Ерекше» оқушыларға жоспар құрылып, кесте бекітілді. Кестеге сәйкес оқушылармен жеке түзету және дамыту жұмыстарының сабағы ПМПК қорытындысы бойынша психологиялық түзету және дамыту сабақтарын қажет ететін оқушылармен жүргізілді.

Түзету және дамыту бағыты бойынша бастауыш класс оқушыларымен сабақтан тыс, білім алушылардың қиялын дамыту, ұшқырлығын шыңдау, ұйымшылдыққа шақыру мақсатында "Біз біргеміз" «Көтеріңкі көңіл күй» ойын-жаттығулары өткізілді. Тренингтер арқылы балаларға алдына қойған мақсатқа жету жолында ой-өрісін дамыту, қалауын нақтылау, ұйымшылдыққа ұмтылу жолдары көрсетілді..

«Ерекше» балалардың жалпы психологиялық хал ахуалын анықтау мақсатында, «Аяқталмаған сөйлем», «Суреттер сөйлейді», суреттік тесттер әдістемесі жүргізілді.

Ерекше білім беруді қажет ететін оқушылардың мінез -құлқындағы дамуы мен бұзылыстарын айқындау, әлеуметтенуін зейіні мен еске сақтауын, кеңістікті елестетуін, қисынды ойлауын, танымдық қабілеттерін дамыту, балалардың ақыл – ойы мен сөйлеу тілінің дамуын және педагогикалық - психологиялық әлеуметтік қолдау бойынша мектеп мамандары яғни психологтар, әлеуметтік педагогтар, логопед – мұғалімдері, арнайы педагог маманы бірлескен түрде топтық және жеке түзету мен дамыту жұмыстарын жүргізді. Жұмыс барысында оқушыларға сыйлықтар мен тәттілер таратылды.

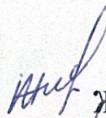

Оқушылардың танымдық процесін анықтау мақсатында «Әріптерді дұрыс орналастыр», «Затты суреттерді аяқта», «Кел ойлан», «Не өзгерді» жаттығулары жүргізілді.

Жыл соңында ерекше оқушылардың сабаққа қатысымын және психологиялық эмоциональдық тұрақтылығын зерделей, келе педагогикалық – психологиялық консилиумда мәселе қаралып шешімдер қабылданды.

Мектеп психологтары :

 Жадырасынова С.М

 Хасаенова А.С